

OORSPRONKELIJKE BIJDAGEN

IS EEN KINDERTAND GAUW GEVULD?¹⁾

DOOR

LINE VAN ESSEN.

Ja, waarde Collegae:

Een Kindertand is ook gauw gevuld,

Maar niet zonder Liefde, Tact en

Geduld.

En daarmee is dan ook eigenlijk alles gezegd en zou ik me verder weer in mijn zwijgen kunnen hullen, want inderdaad vind ik alle dingen, die ik zal mededeelen zoo vanzelfsprekend, dat het eigenlijk niet noodig is, dat ik voor ze spreek, maar het is mogelijk, dat ik me daarin vergis, en dat er straks een storm van protesten losbreken zal; wat zónder twijfel vanzelf spreekt, is, dat ik het niet gewaagd zou hebben, het woord tot U te richten, zonder dat iemand daartoe bij mij aangeklopt had.

Zoo zal ik U dan ook niets nieuws vertellen, integendeel. Maar in ieder geval zal ik, en dat waarschijnlijk wel zonder mij er speciaal voor in te spannen, eenige, laat ik het noemen tegenstrijdigheden, voor U opsommen, waarop U mij betrappen kunt, en die dan, naar ik hoop, aanleiding zullen kunnen geven tot een geanimeerd debat. Immers „We agree to differ” op onze clubavonden, en ik verzoek dus alléén aandacht voor mijn uitspraken, waar U het *niet* mee eens bent, zoodat we later van *die* gedachten kunnen wisselen, waarbij dan, zooals het meer gaat, ieder weer de zijne behoudt.

¹⁾ Causerie gehouden voor de A. T. V.-club te Amsterdam.

Zoo zal ik dan iets zeggen over het h oe van het vullen der kindertanden, niet over het waarmee, zonder daarmee hoop ik den indruk te geven, dat ik er een speciale methode op na houd. „Meine Methode zum F ullen der Milchz ahne!“ boven welke niets gaat. Maar ik moet U waarschuwen: het wordt zoo onwetenschappelijk mogelijk.

Dat ik mij als vrouwelijk collega juist tot dit onderwerp aangetrokken gevoel, verbaast U natuurlijk niet. Vrouwelijk tandarts wekt onmiddellijk associatie met vrouwen- en kindertanden, en inderdaad, toen in het verleden nu eenmaal bleek, dat de stroom vrouwelijke tandartsen niet meer te stuiten was, verzoenden vele tegenstanders zich met de situatie, omdat ze van meening waren, dat de vrouw w el geschikt zou zijn voor dames- en kinderpraktijk. Mij komt deze opvatting wel heel wonderlijk voor. Ik voor mij vind de conserveerende behandeling van kindertanden gedurende een heelen middag, ik spreek nog niet eens van een geheelen dag, uiterst vermoeiend. Het vergt zooveel méer den heelen mensch, met al zijn voor de tandheekunde specifiek noodige eigenschappen, dan een afwisselende familiebehandeling, dat het mij altijd vreemd toeschijnt, dat juist hier de dames, waarvan het toch in de eerste plaats heet, dat ze fysiek minder opgewassen zouden zijn tegen de bezwaren van de tandheekundige praktijk, uitsluitend zouden aangewezen zijn. En waarom de heeren niet? Zijn die zooveel moeilijker te regeeren? Zijn de extracties lastiger? De caviteiten, de bruggen? Zijn niet juist de heeren als ze kleinzeerig zijn in die eigenschap  ook uitmuntend? Wat zou mijn arme dominé moeten beginnen, die eenmaal de hulp inriep van een man'lijk Collega, die hem adviseerde, alles te laten extraheeren? Toen hij daarna vol schrik zich wendde tot een mijner voorgangsters, die hem conserveerend behandelde, heeft hij alle mannelijke tandartsen afgezworen, en wie of er nu naast de operatiestoel staat, is hem onverschillig, als het maar geen man is.

Dit bewijst natuurlijk niets. Van de andere zijde zijn evenveel frappante gevallen te voorschijn te brengen, maar ik

begrijp niet, wat er tegen is, ons ook eens in de kleuren 28—45 van de Trey te laten werken, of ons de laatste beursgeheimpjes en politieke nieuwtjes te laten onthullen, al geef ik toe, dat het niet zoo noodzakelijk is voor onze tandheekkundige prestaties, Maandagsmorgens begroet te worden met: „Bent U gisteren ook in Antwerpen geweest?” waarbij we zorgen moeten, niet al te verwilderd te kijken, als blijkt, dat de patient ons voor een voetbal-enthousiast houdt, die voor den wedstrijd even een buitenlandsch reisje over heeft.

Ik geloof inderdaad, dat het voor alle parijten beter is, wanneer de ouders en het kind en de verhoudingen onderling aan den tandarts bekend zijn. Mijn conclusie zou dus zijn: of de geheele familie, of uitsluitend kinderpraktijk, doch dit laatste alleen voor die mannelijke en vrouwelijke collegae, die daartoe door hun bizondere speciale eigenschappen aangewezen zijn, en zich ook bovendien daartoe geroepen voelen.

Maar in werkelijkheid zeg ik met Chamisso in die Sage von Alexandrien: „Die Kinder sind mein liebster Zeitvertreib” al kan ik begrijpen, dat er sommige collegae zijn, die meer instemmen met wat volgt:

„Nur halt ich, die unbändig, bengelhaft,
Unmäszig schreien, ferne mir vom Leib,
Ich lieb' und lobe mir die Wissenschaft,

al geeft hun dat zeker niet het recht, bij patienten de meening te vestigen, dat melkmolaren niet behandeld behoeven te worden. Dit is een feit, dat tot mijn verbazing nog voorkomt. En niet alleen bij Collegae van wien we niet anders verwachten kunnen. Wil of kan men geen kinderen behandelen, zendt ze dan naar een collega, die dat graag doet, anders moet ik dat Mal Praxis noemen. Voor deze Collegae en misschien voor andere ook zou het een uitkomst wezen, wanneer er speciale kinderpraktijken zouden zijn. In de „Items of Interest” van Oct.-Nov. 1923 staat hierover een artikel van Evangeline Jordan, die de eerste kindertandarts in Amerika schijnt te zijn,

welk artikel dan ook zóó begint: „There is an increasing need and demand for good dentistry for young children; not children in groups in school clinics, or other public bureaus, but the child in private practice, where advantage of every device at hand should be taken to promote the highest welfare of the little patient.”

Liefde, tact en geduld, zei ik in het begin, zijn de onontbeerlijke eigenschappen voor ieder, die zich met de kinderpraktijk wil bezighouden. D.w.z. dat voor zulk een praktijk alle eigenschappen, die voor een goed tandarts aanwezig moeten zijn, tot in de hoogste mate opgevoerd moeten worden. Liefde in de eerste plaats, liefde voor den mensch, liefde voor het kind in het bijzonder, liefde tot het beroep, geduld, zoowel passief als actief, en tact, dat zijn dus alle gevoelseigenschappen, die in aanleg aanwezig *moeten* zijn. Daarnaast verstandseigenschappen, als zelfbeheersching, volharding, wilskracht, die in meerdere of mindere mate aan te kweken zijn en ten slotte de tegenwoordigheid van geest. Rijnberk zegt: Hoofdzaak zijn en blijven de persoonlijke eigenschappen van verstand, goedmoed en karakter, mits een algemeene grondslag van kennis gelegd zij, waarmee we het volkomen eens kunnen zijn, al zou ik de volgorde van de eigenschappen veranderen. Nog meer dan de volwassene voelt het kind de liefde die men het toedraagt en het genoegen, dat men heeft, zich met hem bezig te houden. Het laat zich immers meer door het gevoel dan door het verstand leiden, zoodat men met weinig woorden al veel bereiken kan, als het gebaar juist is. Tact is juist een eigenschap die het hoogste is, daar waar ze niet kenbaar gemaakt wordt. Zelfs kan men al niet meer van tact spreken, als ze zich als reactie op de uitingen van een ander duidelijk laat voelen, al geschiedt dit in liefde. De tact doet alle goede en noodige eigenschappen in harmonischen vorm voor den dag komen. „Mangel an Takt ist ein Fehler des Herzens, nämlich entweder eine Unbesonnenheit, oder eine Unbeholfenheit desselben”. In eerste instantie is dan ook voor mij het

ontbreken van tact een grootere fout dan het ontbreken van contact tusschen de melkmolaren.

En wat het geduld betreft: „Nicht Kunst und Wissenschaft allein, Geduld will bei dem Werke sein” zegt Goethe, en werkelijk de van nature geduldige mensch heeft een groote voorsprong boven zijn collega, die alleen met de uiterste zelfbeheersching in staat zal zijn, dezelfde resultaten te bereiken in bizonder moeilijke gevallen, wat natuurlijk een veel grootere inspanning vereischt zoowel physisch als psychisch. „Patience is for poltroons” zegt Shakespeare weliswaar, maar hij heeft de moderne tandarts niet gekend, al had hij daar blijkbaar een groote behoefte aan, want hij zegt ook: „There is not yet a philosopher that could endure the toothache patiently”. Zelfbeheersching is een eigenschap, die men niet alleen bij zichzelf maar vooral bij den patient wenscht, en daarom dient aan te kweeken. Die zich zelf niet beheerscht, kan niet verlangen dat de patient zich beheerscht. Wat de verstandseigenschappen betreft, natuurlijk zijn deze in meerdere of mindere mate zooals bij de volwassenen ook een machtige factor bij de kleintjes. Naast de zelfbeheersching, volharding en wilskracht, die ten slotte alle uit dat eene voortkomen: de wil, de situatie te beheerschen, terwijl de tegenwoordigheid van geest ons te hulp snelt bij een plotselinge ongewone gebeurtenis. En nu... behalve bezitter van al deze eigenschappen moet men in staat zijn, het vertrouwen van het kind te winnen, zonder welke het onmogelijk is, een behandeling tot een goed einde te brengen. En dat vertrouwen is zooveel gemakkelijker te verkrijgen dan bij een volwassene.

Immers, het vertrouwen van een kind is zooveel primitiever, zooveel eenvoudiger. Wat weet een kind van de technische moeilijkheden, de infectiegevaaren, die zich kunnen voordoen? Hoe kan het beoordeelen of de tandarts in staat zal zijn, deze te overwinnen. Het vertrouwt de tandarts als mensch. Het vertrouwen in den tandarts als tandarts is pas een probleem voor het verstand van den volwassene. Ik kan mij voorstellen, dat een patient een tandarts vertrouwt als vakman, maar niet

als mensch. En ook omgekeerd kan het voorkomen. Beide verhoudingen zijn misstanden, die op den duur op een mislukking uitloopen. Het hoogste vertrouwen van hart en verstand beide is dat, waarnaar wij streven moeten. En daarvoor zullen zeker bij het kind gemakkelijk de kiemen worden gelegd. En alleen een praktijk, berustende op dit principe, zal de groote voldoening kunnen geven. En hoe wint men nu dat vertrouwen? Door de Waarheid.

En liefst zoo, dat deze bij de eerste behandeling al gecontroleerd kan worden. En:

Wahrheit ist das leichteste Spiel von Allen
 Stelle Dich selber dar,
 Und Du läufst nie Gefahr,
 Aus Deiner Rolle zu fallen.

Wees voorzichtig met een definitieve uitspraak. Want als je eenmaal zegt: „Ik trek die kies er niet uit”, trek dan ook niet. Als je zegt: „Het doet geen pijn” zorg dan ook ervoor, dat je geen pijn veroorzaakt. Als je zegt: „Ik boor niet meer” boor dan ook niet meer. Wanneer het dan nog noodig geweest was stel het dan uit tot den volgenden keer, want het kind moet absoluut zeker zijn, van wat je zegt. Als je zegt: „Die kies moet er uit” doe het dan ook, en als je zegt: „Ik moet nog boren”, boor dan, anders meent het kind, dat het gemakkelijk is, het met je op een accoordje te gooien.

Nu zeg ik niet, dat mijn patientjes en ik nooit eens een afspraakje maken, b.v. nog twee keer boren, en dan is het klaar, maar dan moet het ook onherroepelijk afgelopen zijn. Vooral bij de eerste visite moet men altijd zorgen, dat men de baas blijft. Wanneer men eenmaal het absolute vertrouwen heeft, kan men zijn volle kunnen geven aan de techniek, en dat is waarlijk geen kleinigheid in vele gevallen. Ik spreek nu niet van die houten kinderen, die als een automaat reageren op alles wat men doet; daarop kan men inderdaad zijn technisch hart ophalen. Ik heb liever levend materiaal, met

alle daaraan verbonden moeilijkheden. Al komt het in de kinderpraktijk minder voor, dat men zich laat beïnvloeden door zijn sympathieën en antipathieën, zooals dat bij volwassene voorkomt, waar ik liever een distale caviteit in een tweede molaar rechts boven onderhanden heb bij een mij gelijkgestemde dan een centrale caviteit in een ondermolaar bij een mij niet aangename verschijning. Maar ook dat regelt zich in den loop der jaren. Want de praktijk drijft niet ons, maar wij drijven de praktijk, en we krijgen de patienten die wij verdienen.

Nu wil ik van de algemeenheden afstappen, en in het bijzonder iets zeggen over de behandeling van de kindertjes zelf. Allereerst van het normale kind langs alle leeftijden. In klassen verdeel ik ze niet. Ieder kind moet individueel behandeld worden. Het kan een volgende maal zich geheel anders gedragen dan men een vorigen keer verwachtte. Nu is de eerste keer altijd een verrassing zoowel voor de ouders als voor ons. Gewoonlijk is de angst aan de zijde der ouders, en verwachten ze een drama, dat zich voor hun oogen zal afspelen. Merkwaardig genoeg is het mij ook wel eens omgekeerd gebeurd, dat de moeder mij mededeelde, dat háár kind mij zeker geen oogenblik last zou geven, terwijl een geruimen tijd noodig was, voor ik het gemakkelijke kind tot bedaren kreeg. Het prettigste zijn natuurlijk die kleintjes, die nog praehistorisch waren, toen we al in de moeder een trouwe patiente hadden, die we volkomen inlichten konden over de kindertanden en de verzorging. Als het kindje dan oud genoeg is, om rustig in een hoekje te zitten met speelgoed, zonder dat ik schichtig omkijken moet, of het juist een aanval waagt op een van mijn lievelingsvazen of Kopenhaagsche beestjes, vraag ik het tijdens de behandeling van de moeder op visite.

In de wachtkamer vinden ze dan een klein tafeltje met kinderstoeltjes, een stapel boekjes en speelgoed. In het begin van mijn praktijk was ik nog vol idealen ten opzichte van den inventaris van mijn wachtkamer, maar nu neem ik van al het

speelgoed een hartelijk afscheid tot nooit weerziens en prijs mij nog gelukkig, dat mijn kleintjes nog niet mijn tafelkleed en vloerkleed medegenomen hebben, zooals bij een mij bekende medicus geschiedde. Ziehier dus weer een van de voordeelen van een kinderpraktijk!

In mijn spreekkamer heb ik dan een speelgoedkast. Dat is een kast in de muur, waarvan de twee onderste planken geheel ter beschikking staan van het kleintje, en waarin het naar hartelust rommelen mag. Ik tracht vooral speelgoed te kiezen, dat het thuis niet heeft.

Enkele kinderen nemen één ding, en bekommeren zich niet om de rest. Anderen halen alles uit de kast en willen dit aan moeder laten zien. Wanneer het de behandeling niet in den weg staat, laat ik dat wel eens een keertje toe.

Anders zijn ze heel gauw tevreden in hun hoekje, of, en dat werkt ook altijd in de goede richting, komen ze vragen wat of er toch met moeder gebeurt, en kijken vol belangstelling toe. In ieder geval is het een prettig bezoek, voor de kleintjes, een soort feestje, en dat is wat ik altijd tracht te bereiken, dat ze de herinnering van heel iets bijzonders mee naar huis nemen, en dat ze met moeite hun speelgoed in de kast bergen, en vast beloven, weer terug te komen. Het resultaat is natuurlijk wel eens zóó, dat een jongeling z'n moeder de heftigste verwijten doet, omdat ze nou nooit meer kiespijn heeft. Het gebeurt zelden, dat ze iets mee willen nemen, zooals die dreumes, die met een lading speelgoed bij haar moeder kwam: Kun jij ook nog wat meenemen, mijn handjes zijn al vol! Ze begrijpen bijna allemaal, dat alles in de kast blijven moet, omdat ook andere kindertjes daarmee moeten spelen. Een van de volgende keeren mogen ze, let wel, mogen ze, niet moeten ze, ook even in de stoel, met een stukje speelgoed in de hand. Dat is iets wat ik zoo lang mogelijk in toepassing breng. Want, of het kind voelt zich in een vreemde omgeving en is dus verlegen, beduusd en zal daarom misschien een paar maal stilzitten en gehoorzamen den mond open doen, maar zijn vrees overwinnen doet het

niet, òf het kind voelt zich thuis, raakt vertrouwt met alle voorwerpen om zich heen, en zal daardoor zijn vrees overwinnen, wanneer die er al geweest is, maar dan is het ook beweeglijker. Als de handjes dan wat te doen hebben, wat vasthouden, is het veel gemakkelijker het zelf rustig te laten

*Het uur van pijn
Leven Klein,*

blijven. Kinderhandjes zijn immers nooit stil. Die inspanning mogen we er dan ook niet bij eischen. Een merkwaardig voorbeeld hiervan wilde ik U wel even vertellen, al is het even buiten de volgorde. 't Is een van mijn lastigste patientjes, dat niet alleen bij mij, maar ook thuis en op de verschillende scholen de grootste moeilijkheden geeft, die nu ze wat ouder

is, zelfs nog op haar horloge kijkt en zegt: Ik zit hier al vijf minuten, en nu is het lang genoeg. En dan staat ze op ook, maar als ik dan rustig blijf zitten, een nieuwe boor in de boormachine doe, plotseling iets vraag over een onderwerp, dat haar belangstelling heeft, of even spottend kijk, dan komt ze vanzelf weer terug. Dit kind moest ik, ze was toen 10 jaar, de kanalen vullen van een eerste molaar, onder. Ik had het haar uitgelegd, ze is zeer intelligent, en ze beloofde mij heel rustig te zijn, maar ik voorzag toch veel moeilijkheden. Daar ontdekte ze op mijn tafeltje wortelkanaalgranulen, die in hevige mate haar begeerte opwekten. Ik gaf er haar een, ze begon ermee te spelen. Terwijl ik bezig was, de kanalen uit te drogen, plakte ze me 't propje op mijn voorhoofd. En ik heb de drie kanalen met points gevuld, in dezelfde zitting, steeds met de versiering tusschen mijn gefronste wenkbrauwen. Bij het afsluiten van de caviteit zei ze spijtig: Hè bent U nu al klaar, het zat juist zoo mooi vast!

Bij zoo'n eerste inspectie dan, als 't kind rustig zit met 't speelgoed, worden de tandjes schoongemaakt, tot groote voldoening van Mama, en als het even mogelijk is, met de boormachine. Na een paar minuten is de behandeling afgelopen. Den volgenden keer zal het kind huppelend naar de stoel komen, om nog eens alle sensaties mee te maken van het oppompen van het glaasje water, van het draaiende borsteltje van de boormachine, die al naar de ingeving van het oogenblik is de olifant met de lange snuit, of de stofzuiger, die de stofjes uit de kiesjes weghaalt, of een dikke bromvlieg, die van het eene kiesje naar het andere vliegt om te spelen. Een van mijn patientjes heeft de minder vleien-de benaming van ratelslang bedacht, maar dat vertel ik maar nooit aan de andere kindertjes. Een groote hulp is in dezen tijd de kraan. Zoo vlug mogelijk laat ik de kinderen zelf tappen; als men een paar maal de verlegen, maar haast zelfbewusten blik gezien heeft, die zoo even naar Moeder gericht was, ontdekt men, dat dit een van de wegen is, om het kind vertrouwd te maken met het tandheelkundig instrumentarium.

Och, en wordt er dan wel eens een glaasje te veel geschonken, die paar sekonden kunnen er nog wel bij, want dat staat al van te voren vast: haast is uit den booze. Helaas volgt hieruit, dat men het: kinderen half geld niet in toepassing brengen kan, wat de populariseering van de tandheelkunde sterk in den weg staat.

Dat de kamerinrichting ook van grooten invloed is, is al zoo vaak betoogd, dat ik hieraan niets toe te voegen heb. Alleen dit: voor bloemen en beestenfiguurtjes zijn kinderen in het algemeen zéér ontvankelijk, en deze worden iederen keer weer met vreugde begroet.

Zoo gauw mogelijk tracht ik de Moeder er toe te bewegen het kind alleen bij mij te laten. In enkele gevallen is het niet noodig, en komt de vertrouwelijke houding ook bij de aanwezigheid van Vader of Moeder, maar meestal is het merkwaardig om te zien, hoe veel gemakkelijker een kind zich geeft, en dus hoe gemakkelijker het begrijpt en gehoorzaamt, wanneer de ouders er niet bij zijn, doordat het zich zelfstandiger voelt. We worden dan ingewijd in de huiselijke verhoudingen, het kind vertelt van zijn speelgoed, poesjes en hondjes, en langzamerhand moeten we de omgang veranderen en aanpassen aan den leeftijd. Maar de vertrouwelijkheid blijft, en daarmee juist de sfeer voor een goede behandeling van het kind. Van invloed hierop is trouwens ook de vertrouwelijkheid met de ouders, die ons inlichten over het karakter van het kind, en ons zelfs om raad vragen over scholen en beroepskeuze.

In verband met die vertrouwelijkheid wilde ik graag, nu ik alleen aan het woord ben, er nog even op wijzen, dat ik het geheel met Collega Hamer eens ben, dat onze operatiekamer met onze bezigheid de voedingsbodem per excellence van de vertrouwelijkheidsbacil is. Want niet alleen met kinderen, ook met de ouders komt bij mij de vertrouwelijkheid vanzelf. Met het personeel daarentegen, heb ik de grootste moeite om zelfs maar de meest noodzakelijke vertrouwelijkheden te verkrijgen.

We weten trouwens allen wel, hoe de conserveerende tandheelkunde in de converseerende ontaarden kan.

Na deze ontboezeming, die op verzoek hier ingelascht is, keer ik weer terug tot het schoolgaande kind. In de eerste

*Als 't uur van vreugd
Dat langer heugt.*

plaats komt dan voor ons 't bezwaar van den meer beperkten tijd, maar ook: het kind reageert anders.

Het zesjarig kind, komt in de maatschappij, leert met andere oogen kijken, hoort booze tongen over ons, en het is mijn meening, dat niet de leeftijd, maar voornamelijk de invloed van de vriendjes de kinderen op onzen stoel lastiger maakt voor een tijdje, totdat we ook dit weer te boven komen,

en het menschjes worden, met eigen oordeelen, die we veel van de behandeling kunnen vertellen, die zich interesseeren voor de cementen, de inlays, de amalgamen, etc. totdat de tijd komt, waarop men voelt, dat de voornamen gecontraindiceerd zijn. Dat gaat gemakkelijk zoo, is het niet? Ja, maar dat zijn nu ook de kinderen, die langs alle wegen handelbaar zijn, mits de grondstellingen niet worden verwaarloosd. Maar nu de moeilijke kinderen.

Een heele kleine dreumes wordt soms handelbaar op de schoot van de Moeder, die dan in den stoel gaat zitten. Maar wanneer een grooter, al voor rede vatbaar patientje bij het eerste bezoek huilt, niet wil luisteren, zelfs trapt en bijt, stuur dan onmiddellijk de Moeder of Vader de deur uit, en zeg dan tegen het dwingelandje, dat ze niet terugkomen vóór dat het zoet geworden is. Ik praat dan eerst rustig, vraag waarom het huilt; soms lukt het dan al heel gauw, het kind aan het praten te krijgen, en dan is het pleit na een tijdje gewonnen. Maar een enkele maal merken we, dat dat niet de juiste weg is, dat we onze overwicht en overmacht moeten laten voelen, werkelijk tastbaar laten voelen. Door het hoofdje, de armen en beentjes vast te houden en te laten houden, en dan te behandelen. En dan is het wonderlijke vaak, dat er kinderen zijn, die onmiddellijk het schreeuwen stoppen, als ze een instrument in de kies voelen, en zich dan rustig verder laten helpen. Misschien door het nieuwe, de overrompeling. Later komt de belangstelling, gewoonlijk is het bij een volgend bezoek niet meer noodig, bij normale kinderen. Wat de assistentie betreft: ik doe liefst zooveel mogelijk alleen, dat wil zeggen, met behulp van het patientje zelf. De meeste kinderen zijn b.v. dol op de speekselpomp. Het wandelstokje, of paraplutje, zooals de vijfjarige Dikkie zegt en ze begrijpen heel goed, dat de kiezen een paraplutje noodig hebben, om droog te blijven; en niet alleen het pompje, ook de wattenrollen worden met veel succes door de kindertjes vastgehouden, en ze zijn dan niet weinig trotsch op hun

prestaties. Daar, waar niet het kind last geeft, maar technische bezwaren bestaan, is de hulp van een werkelijk intelligente geschoolde assistente heel prettig, ook voor het kind; maar lang niet iedere praktijkzuster is daarvoor geschikt. Wel laat ik de zuster nu en dan optreden als boeman, bij oudere kinderen, wanneer ik zeker weet, dat ik technisch best klaar kom, als het kind rustig zit. Wanneer je zegt: wil je liever dat ik je laat vasthouden, werkt dat gewoonlijk sterk op hun trots, en zitten ze stil, zonder dwang.

Een grappig geval kan ik U vertellen, waarbij ik zelf als Deus ex-Machina opgetreden ben. Mijn mannelijke assistent had onder behandeling een meisje van acht jaar, dat altijd lastig was en nog al veel huilde. Ik ging er eens even heen; ze hield onmiddellijk op en keek me zoo half verlegen, half vragend aan. Ik zei: Ik dacht dat ik hier een heel klein meisje hoorde huilen, maar dan ook een heel kleintje, maar ik zie, dat jij al zoo groot bent. Ik heb me zeker vergist. En nu wil ik eens kijken, hoe die kies schoon gemaakt wordt." Mijn collega zette de boor erin, ze bleef doodstil zitten, ik ging weg, ze huilde niet meer. Aha, dacht ik, die heb ik daar toch eens even alleen door mijn verschijning geïmponeerd. Maar nu: den volgenden keer komt ze, zegt spontaan, zooals kinderen vaak, nog met de knop van de deur in de hand in een gewichtige mededeeling losbarsten, tegen mijn assistent: U bent Line van Essen! Welnee zegt hij! Dan is het die, wijst ze, naar de praktijkzuster. Ook niet. Maar wie is het dan? Dat is, zegt onze Collega, die Dokter, die den vorigen keer naar je kies kwam kijken, weet je wel? Ze kijkt 'm ongeloofig aan, en zegt terwijl ze geringschattend wijst: O, dat kleine meisje! In het imponeeren zat het hem dus niet. Maar ze heeft zich rustig laten helpen. Slechts eenmaal ben ik nog eens gekomen, met hetzelfde succes, tegen een huilbui.

Kinderen, die als eerste bezoek aan een specialist met een witte jas de keel-, neus- en oorarts in herinnering hebben, behooren tot de moeilijkst te temmen patientjes. Maar mijn ondervinding is, dat mijn patientjes voor wie het voordien

altijd een genoeg was te komen, zich door de adenoid-operatie niet van de wijs laten brengen, en even vertrouwend weer in den tandheekundigen stoel gaan zitten. De witte jas is soms ook wel eens een hindernis bij een eerste bezoek. Dat die toch niet altijd afschrikwekkend werkt, bewijst een vraag van een twee-en-een-half jarige: Ben jij ziek, dat jij een nachtpon aan hebt?

Dat ik het van veel belang vind, de ouders van het kind te kennen, zeide ik U al. Vooral wanneer het ouder wordt, in verband met sommige vertrouwelijkheden, moet men wel de houding van de ouders ten opzichte van sommige vraagstukken begrijpen.

Wanneer een Moeder zegt: „Ik heb mijn kinders een taartje beloofd als ik bij U klaar ben”, dan voorvoelen we al de groote moeite, bij het in vooruitzicht gestelde bezoek van de kleuters. Maar de opvoeding van de Moeder eerst, kan dan al een dankbare taak zijn. Toch hoeven de gevolgtrekkingen niet zoo somber te zijn, zooals blijkt uit de woorden van een zesjarig jongmensch tegen z'n angstige Moeder: Moeder U kunt U gerust laten helpen, het is zoo'n lieve juffrouw! Dat was mijn assistente, niet ik, anders zou ik het niet vertellen.

Van grooten invloed is het samenzijn van twee kindertjes in de werkkamer. Plotseling komen dan tot nu toe verborgen eigenschappen te voorschijn. Verlegen, angstige kinderen worden door het wat vrijmoediger optreden van zus of broer veel spraakzamer, dus veel vertrouwelijker, dus veel gemakkelijker in de behandeling. Het kind, dat er bij is, speelt òf rustig met het speelgoed òf leest, daarvoor heb ik boeken in mijn kamer, of kijkt met veel belangstelling om het patientje op de hoogte te houden van de gebeurtenissen. En als het dan nog iets mag helpen aangeven, dan is alles een vroolijk spel van den tandheekundigen stoel, dat ze vaak thuis met de poppen nog eens opvoeren, waarbij ze zeer vindingrijk zijn in het verzinnen van tandheekkundig instrumentarium en materialen.

Een zeer inspannende, maar zeer loonende verstrooiing, is het vertellen van verhaaltjes. Het begint gewoonlijk met kabouter, die in de kies woont, en zijn huisje schoonmaken wil. Met een schepje, de excavator, en een spons, dat is het watje, en de stofzuigmachine. Het kaboutertje maakt nieuwe blauwe gordijnen-inlaywas- of rose of zilveren, en van deze verhaaltjes gaat men over op sprookjes, en vertelsels van de speelgoedbeestjes. Het resultaat is altijd schitterend. Alleen moet men weten wat men begint, want afmattend is dat in hoge mate. De diepere zin van het luisteren met open mond is hierdoor dan ook plotseling duidelijk geworden.

Minder vermoeiend is het tellen, b.v. tot 20, en dan is het klaar. Dat kan men net zoo lang rekken als men wil, en het schijnt toch voldoende af te leiden. Doch men moet wel voorzichtig zijn ook; ik dacht een van de kinderen een groot plezier te doen, door te zeggen, dat het een mooi zilveren pilletje in de kies zou krijgen, maar daar raakte het heelemaal van in de war, en in zoo'n geval ben ik wel eens niet heelemaal waar, en zeg dat ik er alleen een watje in stop. Wanneer eenmaal de amalgaam vulling gemaakt is, zijn ze er gewoonlijk heel grootsch op, en willen er nog meer hebben.

In het geven van geschenken gedraag ik mij nu anders dan in het begin van mijn praktijk. Nu in de praktijk van mijn voorgangster was een kleintje van ongeveer 4 jaar, een intelligent, maar zeer onhandelbaar kind, aan wie altijd de prachtigste geschenken beloofd werden voor een met gunstig gevolg afgelegde tandheelkundige visite. Een poppewagen, een groote pop, en die werden dan voor dien tijd naar den tandarts gebracht, en door haar gegeven. De eerste maal, dat ik het meisje behandelde, werd mij ook een pop gezonden, maar het stond mij buitenmate tegen en het ging mij ook heel onhandig af. Wel, lastig was het kind ontegenzeggelijk, maar ik voelde, dat het om die geschenken zeer weinig gaf. Ik heb haar daarna dan ook nooit meer iets gegeven, en al mag dan het resultaat van al mijn moeilijke uren niet geheel bevredigend wezen, ik had later toch de voldoening, dat

het kind zei: Vroeger kreeg ik altijd zulke groote cadeaux en van U nooit, maar het hoeft niet.

Nu verviel ik in het andere uiterste en gaf nooit iets, totdat ik nu kort geleden bemerkte, dat er inderdaad sommige kinderen zijn, die op een belofte van een verrassing zich rustig laten helpen. En dat treft ze dan te meer, omdat ze van het speelgoed nooit iets mee mogen nemen. Gewoonlijk vertel ik ze dan wat van het dingetje, dat voor ze klaar ligt. Het is altijd maar een kleinigheid, een zakje voor den poppewinkel of een paar knikkers, een beest, maar het blijft uitzondering.

Er zijn vaak kinderen, die iets voor mij meebrengen, en dan moet ik mij toch ook erkentelijk toonen. Nu is het niet heelemaal juist dat ik nooit iets gaf. Een pepermuntje, ter grootte van een speldeknop gaf ik steeds, bijna zonder uitzondering. Een collega vertelde mij eens, dat hij nooit iets toegaf om de onaangename jeugdherinnering van zijn goedhartigen tandarts, die altijd uit zijn medicamentenkast een chocolaadje tracteerde, dat zoo doordrenkt was van tandheelkundige geurtjes, dat de gedachte daaraan alleen een walging tegen het bezoek opwekte. De tandarts, die deze opvolgde gaf nooit iets, en daarheen ging hij in zijn jeugd altijd graag. Mijn ondervinding is, dat ik een pepermuntje na een behandeling altijd aangenaam vind, en ik zie er de kinderen dan ook altijd op wachten. Ze vinden die pepermuntjes veel lekkerder dan eenige andere snoeperij thuis! Dat men met straffen voorzichtig moet zijn, bewees mij een klein meisje van zes, een nerveus klein ding, onder behandeling ook voor haar zenuwen. Ik dreigde, dat ze geen pepermuntje kreeg, als ze stout was, maar ze bleef onrustig, en toen ze klaar was zei de Moeder: Ik geloof niet, dat ze een pepermuntje verdiend heeft. En ik dacht nu eens het principe door te voeren: „Doe wat je gezegd hebt” en ik gaf het haar niet. Maar daar is ze zoo ongelukkig over geweest, zoo diep bedroefd en overprikkeld, dat ik het bij dat kind niet meer probeer met straf, maar liever met positieve bewijzen van erkentelijkheid voor het stilzitten. Toch toen ik later eens vergat om er een te geven,

vertelde ze thuis: Ik heb géén pepermuntje gekregen, en ik was nog wel zoo zoet, dat ik dacht dat ik er minstens twee kreeg. Zelfs na het leggen van een amalgaamvulling geef ik er een, en wijs ze dan aan welken kant ze mogen eten. Ze houden dan hun bolletje scheef en doen het precies; zelfs als ik vergeet te zeggen vragen ze: „Moet ik niet aan dien kant eten, anders valt het pilletje er uit.”

Tot slot wil ik U nog eenige feiten noemen en dan in de eerste plaats dat geval, waar mijn optreden een groot fiasco was, en ik wist dat, maar mijn zelfbeheersching was niet voldoende om de situatie te redden, en wel in de eerste plaats, door het ontbreken van liefde voor het kind. Hier waren juist tegenovergesteld aan het gewenschte, de mij bekende en zeer onsympathieke ouders een hinderpaal. De Moeder niet te bewegen het meisje bij mij alleen te laten. Ik was tóch al geprikkeld omdat mijn met zooveel zorg begonnen en bijna geëindigde zenuwbehandeling door het wegblijven van het kind nutteloos was gebleken, en de kies moest ge-extraheerd worden. Dit beviel het kind zoo goed, dat ze niet tot vullen was te bewegen. Toch zou ook dit tot een goed einde gekomen zijn, wanneer niet bij iedere zitting het jongere broertje meegebracht werd, de schrik van heel het huis, die alles aanpakte, overal doorkroop en die ik ook niet uit de kamer verwijderen mocht.

Het was een macht, een domheidsmacht, waartegen niet te vechten was. Waarschijnlijk wilde ik ook niet.

Maar een bron van groot genoegen zijn de grappige gezegden uit de kindermondjes, b.v. de kleine zevenjarige Eddy, die ik wilde leeren links en rechts te kauwen. Hij begreep mij heel goed en zeide: Ik weet wel dat ik maar een kant gebruik, en dat dan de kiesjes vuil worden, maar als ik nies, bijt ik altijd op mijn tong en dan gebruik ik toch beide kanten.

En dan het jongetje dat verkouden was, en niet behandeld kon worden. Nu mis ik drie pretjes: het Poesenboek in de wachtkamer, de boormachine en het speelgoed. Alles in de

volgorde, waarin het hem geboden werd. Toch was dat boren geen onverdeeld genot voor hem geweest blijkbaar, want toen zijn ontstoken oogjes gewasschen moesten worden, heeft het zijn Moeder heel wat overreding gekost, boorwater te mogen gebruiken in zijn oogen. In z'n oogen boren, dat was te griezelig, dat mocht niet.

Zoo hoop ik aangetoond te hebben, dat er toch heel wat bij een kind te bereiken is, al vat het niet altijd de diepere beteekenis van de spreuk, die geïllustreerd naast mijn stoel hangt:

Het uur van pijn
is even klein
als het uur van vreugd
dat langer heugt.
